

De Vlaamse Leo Bormans is geluks-
onderzoeker en een veelgevraagd
spreker. Hij gaf tien jaar les en werkte
meer dan twintig jaar voor het
Vlaamse Ministerie van Onderwijs
voor hij internationale bestsellers
schreef, zoals *The World Book of
Happiness* en *Geluk voor Kinderen*.
Leo Bormans is 'distinguished
lecturer in Happiness Research' aan
de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Geluksonderzoeker Leo Bormans:

Als schoolleider zit je in de hoopverlening

G

OED onderwijs is de sleutel voor het geluk van individuele mensen en voor het geluk van de wereld als geheel. En de schoolleider kan hier dus het verschil in maken. Maar hoe? Verleg je focus van de storm naar de richting die je wil gaan. Dat zegt de Vlaamse geluksonderzoeker Leo Bormans.

TEKST MANDY PIJL FOTOGRAFIE CARIN DEBEN

Hoe cruciaal de rol van onderwijs is, toont het jaarlijkse geluksonderzoek van de Verenigde Naties aan. Al zeven jaar staat Finland bovenaan als het

land met de gelukkigste inwoners. Volstrekt logisch, aldus de Vlaamse geluksonderzoeker, schrijver en spreker Leo Bormans. "Finland was honderd jaar geleden *the hell on earth*. Door drastisch te investeren in goed onderwijs voor iedereen, ook voor meisjes, is het land zo opgeklimmen in de *ranking* van geluk. Inmiddels heeft Finland het beste onderwijs van Europa." Helemaal onderaan de lijst bungelt Afghanistan waar de Taliban bepaalt dat meisjes niet naar school mogen. Iedereen die zijn dochters

daar thuisonderwijs geeft, wacht een zware straf.

Hoe maakt goed onderwijs het verschil in hoe gelukkig we zijn?

"Goede leerkrachten en schoolleiders zorgen voor een voedingsbodem voor mensen om zich te kunnen ontwikkelen. Ze geven geloof in wie je bent en wat je kan. Mijn nichtje van veertien had onlangs haar eerste filosofieles. Bij een van de opdrachten die ze had gemaakt, schreef de docent: 'Dit is heel uitzonder-

lijk.' Ze liet het me zien en zei: 'Ik denk dat ik filosoof ga worden.' Dat ene zinnetje van die ene leerkracht maakt het verschil. Dat iemand zegt: 'Ik geloof in jou.'"

Welke opdracht heeft het onderwijs daarmee?

"Om voor vertrouwen en verbinding te zorgen in de samenleving. Dat gaat verder dan de cognitieve ontwikkeling. Het gaat over graag leren. Mensen die graag leren, hebben een open mindset, zij zijn nieuwsgierig naar wat ze nog

niet weten. En hoe nieuwsgieriger ze zijn, hoe gelukkiger ze zijn. Onderwijs gaat dus niet over het moeten doen van een opdracht, het gaat erom dat leerlingen vanuit hun actieve nieuwsgierigheid gaan zien wat er nog meer te ontdekken valt."

Zijn onderwijsmensen zelf voldoende gelukkig?

"Onderzoek laat zien dat het beroep van leerkracht een van de gelukkigste beroepen in de wereld is, ondanks het perso-

neelstekort en de toenemende maatschappelijke druk. Dat komt doordat mensen in het onderwijs het gevoel hebben dat wat ze doen betekenisvol is. In het onderwijs is ook ruimte voor humor, je beleeft elke dag wel iets waar je om kunt lachen. Vaak ondanks alles.”

Hoe belangrijk is dat?

“Met een beetje humor geraak je echt ver. Toch is het meestal een vaardigheid waar kinderen voor worden gestraft. In hun rapport staat nooit: ‘Wat ben je grappig’. Goede schoolleiders en leerkrachten hebben humor en kunnen dat in een ander waarderen.”

Toch heerst vaak het gevoel dat er veel moet, de druk is groot. Blijven lachen valt dan niet mee.

“Weet u wat het ongelukkigste beroep is? Dat van advocaat. Terwijl piloten erg gelukkig zijn. Word als schoolleider alstublieft meer piloot en wees minder advocaat. Advocaten zijn de hele dag bezig om de problemen van anderen op te lossen, regeltjes te volgen. Zorg dat je, net als die piloot, de controle hebt. In de cockpit zit je niet alleen. Je werkt samen met de luchtverkeersleiding en een copiloot. Op die manier kun je ook een school leiden, samen.”

“Word als schoolleider alstublieft meer een piloot en minder een advocaat”

Een schoolleider die te weinig geluk ervaart, is teveel met regeltjes bezig?

“Directeuren denken dikwijls dat ze de zaken op orde hebben als het papierwerk is gedaan. Maar onderwijs gaat over mensen. Over leerkrachten, leerlingen en ouders. Als een schoolleider elke ochtend

twintig minuten de tijd neemt om bij de poort van de school te staan, leerlingen te begroeten, ouders te zien, dan spaart hij met gemak een paar werkdagen uit. Als ik op scholen kom, vraag ik een leerling soms de weg naar de directeur. Als hij niet weet wie de directeur is of met een heel verhaal komt dat die op een andere locatie zit, in een ander gebouw, dan weet ik genoeg.”

Wat tekent een gelukkige schoolleider?

“Schoolleiders hebben een grote maatschappelijke impact. Ze komen in hun werk in contact met duizenden mensen: kinderen, ouders, het team, mensen uit de wijk, het bestuur en ga zo maar door. Ze kunnen dus een inspirerend rolmodel zijn voor velen. Maar we denken vaak dat geluk ‘m zit in uren zonneschijn en palmbomen. Nee, geluk gaat over een levensinstelling, die bepaalt of jij en de mensen om je heen gelukkig zijn.”

Wat voor levensinstelling zouden schoolleiders moeten hebben?

“Een aantal dingen helpen, zoals acceptatie. Je hebt misschien een populatie met een moeilijke sociale achtergrond en je hebt te maken met een lerarentekort. Die dingen moet

je accepteren. Kijk naar waar je wel invloed op hebt. Wat kunnen mijn team en ik in deze omstandigheden wel doen? Dat geeft trots. In de andere gevallen ben je aan het dweilen met de kraan open. Iedereen heeft altijd wel iets waar hij trots op is. En dat gevoel van trots helpt ons ook in moeilijke tijden.”

Het gaat dus om eigenaarschap nemen?

“Precies. Een schoolleider zit niet in de hulpverlening, maar in de hoopverlening. Hoopvolle mensen nemen eigenaarschap. Die stellen doelen, vinden wegen. Dat is wat je in de hoofden van collega's kunt brengen. Iedereen heeft een andere droom. Durf mensen naar hun droom te vragen, naar wat ze nou eigenlijk willen. Ik was ooit leerkracht en op de eerste schooldag moesten wij met leerlingen de schoolregels doornemen. Maar een jonge collega wilde het anders doen en deed dat ook. Hij startte het schooljaar door met kinderen over hun dromen te praten. Onderwijs gaat niet over administratie, maar over het geluk van leerlingen. Hoe mooi is het als je deel uitmaakt van dat grotere doel?”

Hoe weet je of je gelukkig bent?

“Als je ‘ja’ kunt antwoorden op de vragen: Mag ik hier zijn wie ik ben? Mag ik hier worden wie ik wil worden? Mag ik hier samenwerken met andere mensen of word ik in een competitie gezet? Draagt mijn werk toe aan een zinvol geheel?”

Leerlingen moeten hier volmondig ‘ja’ op kunnen zeggen?

“Ja! En daar moet het onderwijs voor zorgen. Onderwijsmensen zijn bezig om zorg te dragen voor het welzijn van volgende generaties. Zij zorgen ervoor dat anderen dat ook kunnen doen. Dát is de definitie van geluk. In een regio waar in de Tweede Wereldoorlog 100.000 jonge mensen gestorven zijn voor een heel duidelijk doel, sprak ik met 200 studenten over vijftig jaar bevrijding. ‘En wat denk je dat hun doel was?’ vroeg ik. ‘Hebben ze hier gestreden om ervoor te zorgen dat jullie elke dag vijf uur op Netflix of TikTok kunnen zitten?’”

Wat wilt u hiermee zeggen?

“Dat we allemaal de kans hebben om te zorgen voor een betere wereld. We kunnen niet gelukkig zijn als de

wereld ongelukkig is. En juist in het onderwijs kunnen we het verschil maken. Daar kun je ervoor zorgen dat mensen genoeg competenties ontwikkelen om gelukkig te zijn.

Leer kinderen het heft in handen te nemen, leer collega's dat te doen.

“Men maakt ons wijs dat we in een crisis zitten. Dat is niet waar. We zitten in een transitie, we zijn bezig om de focus te verleggen van individualisme en competitie naar meer samenleven en sociale verantwoordelijkheid. Uiteindelijk gaan we zien dat

storm en de golven. De wijze kapitein kijkt naar boven, naar de sterren. Die geven richting en ruimte. De wijze, gelukkige directeur laat zich niet leiden door de uitdagingen van de korte termijn, maar door wat er op de lange termijn nodig is. Hij ziet de

Directeuren denken dikwijls dat ze de zaken op orde hebben als het papierwerk is gedaan”

Niemand leert op een tandem fietsen. Een kind stapt op een fiets en daar gaan we hem niet voor controleren. We gaan hem ook geen cijfers geven. We zeggen: 'Jij gaat het gewoon doen, jij neemt het stuur in handen. Ik ga je helpen, maar ik laat je op een bepaald moment ook los. Ik geloof in jou.'”

Er wordt gezegd dat we in een moeilijke tijd zitten. Wat vraagt deze tijd van schoolleiders?

die vlinder in het regenwoud ook ons leven beïnvloedt, net als de oorlog in Gaza. We zijn allemaal verbonden met elkaar en het onderwijs is de grootste motor om die transitie te bevorderen. Op TikTok gaat het niet gebeuren.”

Hoe neemt een schoolleider daar de verantwoordelijkheid voor?

“We zitten in dezelfde storm maar niet in dezelfde boot. De dwaze kapitein kijkt naar beneden, naar de

samenhang met de rest van de wereld en leert anderen samen te werken in de richting van een groter, gemeenschappelijk doel. En daar worden we allemaal beter van.” ■

- leobormans.be
- theworldbookofhappiness.com

Wil je meer lezen?

Kader behoort tot de beste en meestgelezen maandbladen voor het schoolmanagement in Nederland. En daar zijn we trots op. Kader besteedt zowel aandacht aan de activiteiten van de AVS, als aan de belangrijkste ontwikkelingen in het onderwijsbeleid en op het vakgebied van de schoolleider. Vooral de praktijkgerichte insteek van het blad wordt door schoolleiders bijzonder gewaardeerd.

Lidmaatschap

Leden van AVS ontvangen KADER als onderdeel van hun lidmaatschap. Wil jij ook KADER op de deurmat hebben? Word ook lid en ontvang voortaan een kersvers exemplaar in de brievenbus en versterk de positie van schoolleiders.

Meer informatie over het lidmaatschap van AVS vind je op avs.nl/lidwoorden

Abonnement

(Nog) geen schoolleider? Het is mogelijk om als niet-schoolleider een abonnement te nemen op KADER.

Meer informatie over een abonnement vind je op avs.nl/kader/

